

JÁFI-AUTÓKUT MérnökiKft.

Az EU és az ENSZ EGB kijelölt járművizsgáló laboratóriuma (7/C)

1115 BUDAPEST, CSÓKA U. 7-13. ; ☎ : 203 7633, 203 7638

E-MAIL: info@autokut.hu * <http://www.autokut.hu>

Új vizsgáló készülék kifejlesztése billenési határszög megállapításához

Szerző: Vincze-Pap Sándor Ph.D. ügyvezető igazgató (JÁFI-AUTOKUT Mérnöki Kft.)

Budapest, 2023. március. JÁFI-AUTOKUT Tudományos Közlemények. 2023. évi 1. szám

Summary

The EGB 107 regulation establishes requirements for the lateral stability (tilt limit angle) of buses, but to implement everything, a special, software-controlled cover testing device is needed. This publication describes the components of the rollover testing device developed by JÁFI-AUTOKUT, its operation and the software support developed for the measurements, and finally presents the calculation results through an example.

Alapkövetelmények

Az EGB 107 előírás az autóbuszok oldalstabilitására (billenési határszögére) állapít meg követelményeket, ezek az alábbiak:

- Az autóbusznak 28 fokos szögben oldalra döntött felületen állva nem szabad felborulnia.
- A menetkész III. osztályú autóbusz utasait 71 kg tömeggel kell helyettesíteni.
- A gumiabroncsot oldalirányban megtámasztó lépcső magassága a keréktárcsa perem és az alapsík távolságának legfeljebb 2/3-a lehet.
- Alkatrészek sérülése, elmozdulása vagy nem üzemszerű érintkezése nem megengedett.

1. A projekt keretében az alábbi új szerkezeti egységek kerültek kifejlesztésre:

- Új tápegység
- Hidraulika csövek és csatlakozók módosítása, cseréje
- Számítógép korszerűsítés
- Új vezérlőszoftver fejlesztése
- Új USB-s AD/DA modul
- Új jelerősítő áramkör
- Új 24 voltos tápegység

2. Az új egységek felhasználásával az AUTÓKUT berendezés alaprendszer felépítése

- Emelő vasszerkezet
- 2 db hidraulikus munkahenger
- Szivattyú olajtartállyal
- Hengerenként 1-1 szervoszelep
- Hengerenként 1-1 útadó
- Számítógép
- Vezérlő szoftver
- USB-s AD/DA modul
- Jelerősítő áramkör
- Tápegység

3. A billenési határszög mérés menetének ismertetése

- 1) Emelő szerkezet összeállítása
- 2) Hidraulikus elemek összekapcsolása

- 3) AD/DA modul összekapcsolása a jelerősítővel, a 24V-os tápegységgel, a számítógéppel
- 4) Útadók elhelyezése és összekapcsolása az AD/DA modullal
- 5) Súlymérő lapok elhelyezése, összekapcsolás a mérőerősítővel
- 6) Járművel megfelelő pozícióba állás
- 7) A rendszer bekapcsolása, várakozás az olajtartály 160 bar elérésére
- 8) Emelés irány megadása, és emelés megkezdése
- 9) 28° elérése után a rendszer megáll
- 10) Jármű visszaeresztése vízszintes helyzetbe

4. Vezérlő szoftver kifejlesztése

A vezérlő szoftver fejlesztése C++ nyelven történt, az alkalmazás Windows operációs rendszeren futtatható. A programtervezés alapját a korábbi szoftver adta, melynek hiányosságait pótoltuk, kiegészítettük számunkra további hasznos indikátorokkal, metódusokkal. A vezérlés fogadja, az AD modulon keresztül az útadók jeleit, és ezek alapján szabályozza a hengerek pozícióit a szelepek segítségével. Szabályzási körönként a hengerek mindig új pozíciót kapnak, amik a beállított sebességgel arányosan nagyobbak az előző pozíciónál. Ezt az új pozíciót követi le a szabályzó kör, figyelembe véve azt is, hogy a két henger pozíciója között sose legyen nagyobb eltérés a megadottnál. Az indikátorokon keresztül nyomon követhetjük az útadók jeleit, az ezekből átszámolt aktuális billentési szöveget, a szelepeknek küldött vezérlőjeleket.

USB-s AD/DA modul:

A rendszer bemeneti és kimeneti jeleinek átalakítását egy új, Advantech USB-4711A típusú AD/DA modul biztosítja.

- 16 bites AD felbontás
- 12 bites DA felbontás
- ± 10 V ki- és bemeneti jeltartomány
- 150 kS/s mintavétel

Jelerősítő áramkör:

A vezérlés DA kimenete és a szelep között egy jelerősítés szükséges, hogy a DA modul ne kapjon teljesítményterhelést. Az ehhez szükséges áramkört megterveztük és legyártottuk, a szükséges teljesítményt egy új 24 voltos tápegység adja le a szelepeknek.

5. Vizsgálat bemutatása

5.1 Az autóbusz terhelése

Az autóbust utasait 68 kg tömegű terheléssel kell helyettesíteni. Az utasterhelést 26 kg tömegű öntöttvas súlyokkal oldjuk meg. Az utasülésekre, a kísérőülésre és a vezetőülésre faladákban 3-3 db-ot helyeztünk, el. A súlyokat és a faladákat feszítő hevederekkel rögzítettük. A csomagtartóba nem teszünk súlyokat, mert azok a súlypont alá kerülnének, így az oldalstabilitás szempontjából kedvezőtlenebb esetet vizsgálunk minden esetben.

1. ábra Műterhelések az utasüléseken

5.2 Vizsgálati követelmény

A 28 fokos szög elérésekor egyik kerék sem emelkedett el az alátámasztásról, és semmilyen rendellenességet nem tapasztaltunk.

A billentést folytatva 28,5 fokos szög elérésekor első kerék kissé elemelkedett, de a hátsó keréken még kb. 450 kg maradt. A felépítmény dőlése $37,6^\circ$ volt.

2. ábra Vezetőt és utaskísérőt helyettesítő műterhelések

5.3. A vizsgáló berendezés és a hozzátartozó vezérlés használata

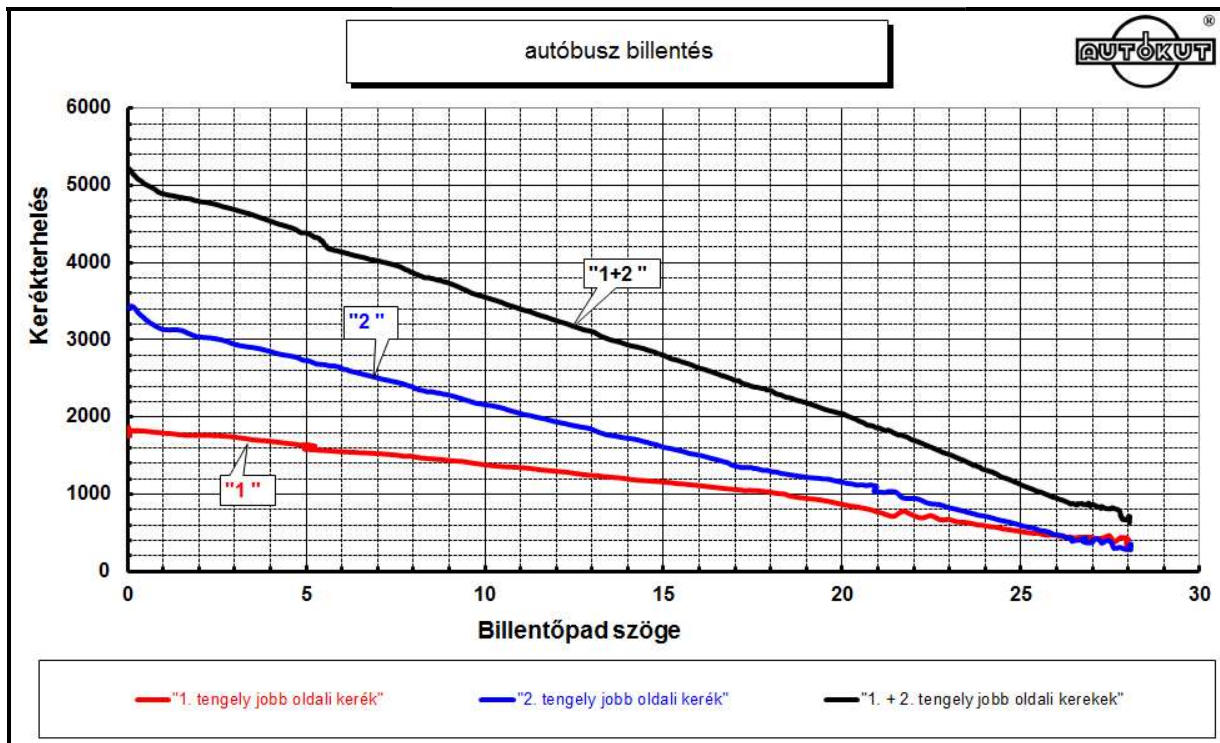
A vizsgáló berendezés (ld. 3. ábra) két külön billentőmű egységből, egy hidraulikus tápegységből és vezérlő elektronikából állt. Az emelési oldalon lévő kerekek alá mérőlapokat helyeztünk, hogy a kerékterhelés csökkenése előre jelezze a borulási veszélyt. A kerék-

terheléseket és a billentőmű elmozdulását folyamatosan rögzítettük. Ezzel párhuzamosan az emelési szöget digitális szögmérővel (UMAREX DigiLevelCompact M0417) is mértük.

3. ábra Az autóbusz 28°-os szögben oldalra billentve

A mérés eredményeként a kerékterheléseket a billentési szög függvényében ábrázoltuk (lásd 4. ábra).

4. ábra Kerékterhelések a billenési szög függvényében

Összefoglalás

Az EGB 107 előírás az autóbuszok oldalstabilitására (billenési határszögére) állapít meg követelményeket, mindennek megvalósításához azonban speciális, szoftverrel vezérelt borításvizsgáló berendezésre van szükség. Jelen publikáció megismertette a JÁFI-AUTOKUT által kifejlesztett borulásvizsgáló készülék elemeit, annak működését valamint a mérésekhez kifejlesztett szoftveres támogatást, végezetül egy mintapéldán keresztül mutatta be a számítási eredményeket.

Jelen kutatómunka kidolgozására az Innovációs és Technológiai Minisztérium által 2020-ban meghirdetett Beszállító-fejlesztési Program alapján, az IFKA/596-2/2020. számú „Korszerű autóbusz gyártóbázis létrehozása KKV státuszú beszállítók közreműködésével” című nyertes pályázat keretében került sor.

FELHASZNÁLT IRODALOM

[1] **Az Egyesült Nemzetek Európai Gazdasági Bizottságának (ENSZ-EGB) 107. számú előírása – Egységes rendelkezések az M2 és az M3 kategóriájú járművek általános felépítésük tekintetében történő jóváhagyásáról [2015/922]**

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/ALL/?uri=CELEX%3A42015X0618%2801%29>

[2] Vincze-Pap Sándor és szerzőtársai (Szerkesztette: Horváth Norbert): Autóbuszok szilárdságtani méretezése, borulásbiztonsági kutatások - az AUTOKUT módszer. Tanulmány. Budapest, 2018. Forrás: www.busworldblog.com